

Nr 374

Av herr Kollberg m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till avlöningar vid statens organisationsnämnd.

I årets statsverksproposition erinrar chefen för finansdepartementet under punkt 28 i sjunde huvudtiteln om att de förslag till en effektivare rationaliseringsverksamhet inom den offentliga förvaltningen, som avgivits av 1949 års rationaliseringsutredning, endast i begränsad omfattning föranlett ställningstagande av Kungl. Maj:t samt tillkännager sin avsikt att taga dessa frågor under överbägande. Under framhållande av att dessa spörsmål innefatta jämväl en »översyn» av organisationsnämndens organisation avstyrker finansministern vissa av nämnden föreslagna tjänsteförändringar. I punkten 78 begär finansministern anslag till utredning angående vissa frågor rörande rationaliseringsverksamheten.

Rationaliseringsutredningen anvisade såsom en huvudväg för effektivisering av rationaliseringsverksamheten inom statsförvaltningen åtgärder av olika slag genom de förvaltande statsorganen själva. Åtskilliga av utredningens förslag i detta avseende ha under senare år föranlett förbättringar av förvaltningens verksamhetsformer. I själva verket synes mig det intresse för rationalisering, som enskilda ämbetsverk och andra myndigheter på senare tid ådagalagt, värt allt erkännande. Resultaten synes också uppmuntra till fortsatta strävanden på denna väg. Härvidlag torde rationaliseringsutredningens betänkande ge goda riktlinjer.

Rationaliseringsutredningens icke mindre viktiga förslag om inrättande av ett särskilt centralt rationaliseringsorgan har däremot hitintills icke föranlett någon åtgärd från Kungl. Maj:ts sida. Utredningen fann, som det synes på goda grunder, att ett effektivt sådant organ skulle kunna erhållas genom ett samordnande under enhetlig ledning av statskontorets, statens sakrevisions och statens organisationsnämnds rationaliseringsverksamhet. Av finansministerns inledningsvis refererade uttalanden i statsverkspropositionen kan icke utläsas, huruvida ett förslag om dylik centralisering av verksamheten är emotse. Då det är vår bestämda uppfattning, att en sådan centralisering skulle vara av allra största värde och att behovet därav med hänsyn till statsförvaltningens successiva ansvällning ökat sedan rationaliseringsutredningen framställde sitt förslag, anse vi oss böra i denna ordning fästa riksdagens uppmärksamhet på detta särskilda spörsmål.

En förutsättning för effektiv rationalisering inom en verksamhet av statsförvaltningens omfattning är att det finnes ett organ med god överblick över hela förvaltningsorganisationen. Detta gäller i fråga om rationaliseringsåt-

gärder inom den löpande förvaltningen, där särskilt de fortgående förändringarna i verksamhetens omfattning och syfte kunna föranleda omläggning av verksamhetsformerna. Men det gäller lika mycket och kanske i än högre grad i samband med nyskapelser inom förvaltningen, då omflyttningar och sammanslagningar av arbetsuppgifter, berörande olika förvaltningsorgan, ofta ifrågakomma och då risker för oekonomiskt dubbelarbete inom olika förvaltningsgrenar kan vara näraliggande.

Vi vilja i detta sammanhang särskilt framhålla en fråga, som lätt kommer i skymundan vid övervägande av rationaliseringsmöjligheterna, särskilt om överblicken över förvaltningsverksamheten i stort saknas, nämligen frågan om själva målsättningen för de olika förvaltningsorganens arbete. Denna målsättning får inte betraktas som en gång för alla given. Den förskjutes oftast i samma mån som nya anordningar vidtagas och andra falla bort. En analys av förvaltningsverksamheten ur denna synpunkt och ett fortlöpande aktgivande på dessa förändringar är en angelägen men också maktpåliggande uppgift.

Statskontoret har enligt sin instruktion att i vad på ämbetsverket kan ankomma tillse, att kronans rätt och bästa städse iakttages och att de allmänna författningar, som äro eller framdeles kunna varda i berörda avseenden gällande, bli noggrant iakttagna. I följd av sin centrala ställning på angivna område har statskontoret sedan gammalt att avge remissyttranden över föreslagna nya statsuppgifter och i övrigt över praktiskt taget alla anslagsäskanden av större omfattning. Uppenbart är att statskontorets möjligheter att rätt bedöma lämpligheten av nya verksamhetsformer och skäligheten av de utgifter, som äro förenade med den statliga förvaltningsverksamheten, äro direkt beroende av den insikt om de olika verksamhetsgrenarnas syfte och praktiska utformning som står statskontoret till buds.

Det ligger under sådana förhållanden onekligen nära till hands att, såsom rationaliseringsutredningen föreslagit, de organ som ha att bedöma de organisatoriska och sakrevisionella förutsättningarna, organisationsnämnden och sakrevisionen, samordnas med statskontoret. Härigenom skulle erhållas ett väl rustat centralt rationaliseringsorgan med synnerligen goda möjligheter att anvisa vägar för förenklingar i förvaltningen och undvikande av dubbelarbete. Med hänsyn till de möjligheter till såväl direkta organisationsundersökningar som allmänna ändamålsenlighetsundersökningar, som sålunda skulle stå detta centrala organ till buds, skulle detta otvivelaktigt kunna med stor auktoritet verka för rationalisering inom vår förvaltning.

Det bör emellertid framhållas, att ett centralt rationaliseringsorgan kan tillskapas även i andra former än genom den sålunda av rationaliseringsutredningen förordade sammanslagningen. Vad som bör hållas fast — och detta bör riksdagen enligt vår mening uttryckligen anföra — är att en grundläggande förutsättning för framgång i rationaliseringssträvandena är, att

den nuvarande uppdelningen på området häves och ersättes med en ordning, enligt vilken ett centralt organ med erforderlig överblick och i övrigt erforderliga resurser kommer till stånd.

1949 års rationaliseringsutredning föreslog, att det samordnade rationaliseringsorganet borde överta de arbetsuppgifter, som nu fullgöras av överrevisorerna vid vissa verk. Detta förslag synes bottsna i ett förbiseende av det väsentliga i överrevisorernas funktion — lekmannens granskning av fackmannens åtgärder. Inrättande av ett centralt rationaliseringsorgan bör enligt vår mening icke föranleda avskaffande av eller inskränkning i överrevisorernas verksamhet.

Rationaliseringsutredningen föreslog, att det i det samordnade organets styrelse skulle ingå särskilda av Kungl. Maj:t för viss tid förordnade ledamöter. Den grundtanke, som uppbär förslaget i denna del, är enligt vår mening av stort värde. Vi anse att sådana ledamöter böra ges arbetsuppgifter av enahanda slag, som för närvarande åvila de särskilda ledamöterna av organisationsnämnden och sakrevisionen, och sättas i tillfälle bland annat att deltaga i den på styrelsen ankommande remissbehandlingen rörande föreslagna nya statsuppgifter och anslagsäskanden av större omfattning. Det är självfallet värdefullt för ett nytt organ att kunna taga i anspråk dessa personers särskilda förtrogenhet med hithörande frågor.

Under åberopande av det anförda hemställa vi,

att riksdagen vid behandlingen av punkten 28 i sjunde huvudtiteln av årets statsverksproposition beslutar att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att den av chefen för finansdepartementet avsedda, under punkten 78 omnämnda utredningen angående vissa frågor rörande rationaliseringsverksamheten inom den statliga förvaltningen skyndsamt kommer till stånd samt att vid densamma beaktas vad i denna motion anförts.

Stockholm den 25 januari 1956

Gustaf Kollberg

Sven Wedén

Sven Gustafson
i Göteborg